

IN MEMORIAM

МИОДРАГ А. ДАБИЖИЋ (1922 – 2017)

Априла 2017. године остали смо без једног од најпознатијих и вероватно најстаријих житеља Земуна, Миодрага Дабижића, који је читав свој живот посветио истраживању земунске историје и наслеђа, материјалних споменика и друштвено-културног живота, по чему ће његово име остати трајно забележено у библиографији радова о историји Земуна.

Миодраг А. Дабижић рођен је у Београду 25. децембра 1922. године, где је и учио школу. После Земунске гимназије, завршио је Вишу педагошку школу и студије историје на Филозофском факултету у Београду. Предавао је у основној школи, затим у Трговачкој и Економској школи у Земуну и, као врстан наставник, извео је бројне генерације ученика који су га и после завршеног школовања радо сретали и учили од њега. Један је од покретача и реализатора оснивања Завичајног музеја у Земуну (1952), у којем је од 1954. био члан Управног одбора и спољни сарадник. Од 1965. године радио је у Музеју као кустос Одељења за историју Земуна од 1521. до 1918, на обради збирке, за шта је добио више звање. Био је управник Завичајног музеја Земуна, касније у саставу Музеја града, до пензионисања 1987. године, и под његовим руководством и брижним надзором, а његовим личним ангажовањем, трудом и упорношћу, Музеј је остварио завидне резултате и стекао велики углед у области културе. Забележено је да је у време његовог руковођења Музеј у Спиртиној кући био најпосећенији музеј у саставу Музеја града Београда.

Своје истраживачко искуство показао је на најбољи могући начин, објављивањем великог броја радова у часописима, листовима (*Годишњак града Београда*, *Наслеђе*, *Ликовни животи*, *Гласник СПЦ*, *Земунске новине*), монографијама, споменицама и другим публикацијама.

Остварио је низ капиталних резултата у проучавању политичког, привредног, друштвеног и духовног живота Земуна у својим бројним делима: *Земун – преглед прошлости од османлија до 1918.* (1959); *Осамдесет година рада Економске школе у Земуну 1883–1963.* (1963); *Седам миленија Земуна* (1978); *Успомене на хеленску колонију у Земуну* (1996), *Од српске школе до ОШ 'Мајка Јуковића'* (2000), *Земунски људачки квартали 1975–2000.* (2001). Такође је и коаутор бројних научних и стручних текстова о прошлости Земуна и његових житеља.

Треба нагласити да је Миодраг Дабижић исто тако велику пажњу посвећивао и многобројним активностима јавног и друштвеног живота Земуна. У низу активности издваја се његова сарадња са Друштвом ликовних и примењених уметника Земуна и ликовном галеријом „Стара капетанија“, чији је био почасни члан. Активно је радио у Туристичком друштву Земуна од његовог оснивања, улажући много труда у афирмацију самог друштва, али и ширењу знања о прошлости Земуна, писао је водиче и сам био водич многобројним туристима у разгледању земунских знаменитости. Сарађивао је са Галеријом „Икар“ и Клубом ваздухопловства. Више од четрдесет година (1966–2008) водио је Земунски хор. Био је члан и волонтер Клуба матичне културе Земуна, као и члан Матице српске.

Из свега до сада реченог може се закључити да је Миодраг Дабижић активно, и до краја живота, учествовао у проучавању прошлости Земуна и ширио знања о томе у најширој јавности, путем медија, преко многобројних јавних предавања, до написа и интервјуа у листовима и часописима. Пре две године, у издању Завода за заштиту споменика културе града Београда, изашла је његова монографија *Земунско гробље*, којом је заокружио многобројне радове о свеукупном стварању земунских житеља. Монографија је резултат вишедеценијског истраживања и представља уједно и круну његовог научног опуса те заслужује да јој се посвети већа пажња.

Монографија *Земунско гробље* је релативно обимна, садржајно и тематски уједначена књига, методолошки добро постављена и обрађена, научно фундирана и актуелна. На основу огромне изворне грађе и материјалних остатака (споменика), Миодраг Дабижић је успео да испреплетену прошлост и садашњост Земуна, са његовим културним, верским и етничким разноликостима, споји у хармоничну целину и да на један неуобичајен начин прикаже историју града и живот његових житеља, и то преко *Вечној почивалишћу на земунском Гардошу*.

У погледу композиције књига је хронолошко-тематског карактера. Могу се издвојити две потпуно заокружене целине. У првој целини аутор анализира предмет својих истраживања, односно прати историјски развој гробља, и покушава утврдити да ли је имао у одређеном периоду континуитет или га је обележио дисконтинуитет. На основу обимног и студиозног архивског истраживања, систематских и темељних анализа дневника путописаца и планова, сазнајемо да је земунско гробље на Гардошу (изнад Доњег града и Дунава) у току 18. века постало почивалиште за три толерисане конфесије у пограничном граду – православу, римокатоличку и јеврејску. Од тог периода, упркос општим друштвеним и политичким променама, мењању граница самог гробља, може се у континуитету пратити његова историја.

Иако је тема ове књиге хронолошки прецизно омеђена начелима идеалне периодизације историје, аутор је, методолошки сасвим исправно, често свесно напуштао хронолошке, географске и садржинске оквири

теме у трагању за одговорима на постављена питања, како би се добила јаснија представа о приликама у Земуну, о мењању националне и конфесионалне структуре насеља, о старим земунским гробљима. Тако сазнајемо да се у време турске владавине (1521–1717) на данашњем Великом тргу налазила турска богомоља и да је у њеној непосредној близини било и турско гробље. Потискивањем Турака из ових крајева, 1717, повукло се и муслиманско становништво. Напуштена џамија преуређена је и претворена у католичку цркву, а старом турском гробљу заувек се изгубио траг.

Старо православно гробље налазило се у близини Николајевске цркве (подигнута до 1752), да би се касније постепено *пело* уз падине према платоу Гардоша. Аутор даје исцрпан историјски развој гробља на Гардошу, описује ширење и стање гробља до 1918. и од 1918. до наших дана. У поднасловима је обрадио следеће теме: *Меморијални споменници из 1928; Тзв. Руско гробље; Надгробна обележја Грка и Цинцара; Јеврејско гробље; О ошварању новој гробља 1942. године; Гробљански комплекс до 1945. године; Гробље у јорџи Цркве Св. Димитрија; Сачувајти и одржавајти значајно; Старо Земунско и Ново Бежанијско гробље.* Аутор је у овом делу посебно обрадио Цркву Св. Димитрија – Харишеву капелу.

Други део књиге посвећен је спомен-обележјима и значајнијим надгробним споменицима. Првенствено, ту морамо похвалити ауторово специфично истраживање, његов велик и дуготрајан труд и умеће у ишчитавању натписа на надгробним споменицима, а захваљујући томе је, кроз познате историјске документе, исказе путописаца и усмена казивања старијих житеља – добио заокружену причу о некадашњим житељима овог мултиетничког града, о њиховим биографијама и доприносима култури, науци, уметности, политици, занатству и општем друштвеном животу града и државе.

Миодраг Дабижић се није задржао само на ишчитавању имена, већ је за сваки представљени надгробни споменик дао исцрпне податке о личностима, о по-

родици и њиховом значају. На овај начин осветлио је многа заборављена имена, и то не само локалног становништва већ су се ту нашли и житељи других националности који су сахрањени на Земунском гробљу, Руси, Грци, Цинцари, Јермени.

Аутор је исцрпно навео имена свих уметника – сликара, архитектата, вајара, као и занатлија, који су допринели квалитетној уметничкој изради спомен-обележја. Поменућемо само неке знамените уметнике чија се дела још увек налазе на Земунском гробљу: сликара Павла Симића, архитекту Светозара Ивачковића, скулпторе Ђорђа Јовановића, Драгомира Арамбашића, Војина Бакића, Петра Палавичинија, Тому Росандића, Стевана Боднарова.

И у овој књизи, као и у својим претходним радовима, Дабижић упозорава на потребу да се сачува велики број гробова значајних личности и спомен-обележја која имају историјску и уметничку вредност, уз своју познату поруку: *Чувајмо оно што је сачувано.*

Велики број репродукција сачуваних споменика и документарног материјала из ранијих периода допринели су не само лепоти књиге већ и њеној целовитости. Књига је својим негованим стилем и језиком, прецизном и јасном реченицом, обогатила историју града. Она је занимљива и добра подједнако стручњацима, као подстицај за даља истраживања, као и обичним просечним читаоцима заинтересованим за прошлост.

И на крају, Миодраг Дабижић остаће запамћен по својим стручним, али и по својим карактерним особинама – смирености, марљивости и господствености, спремношћу да сваког саслуша са уважавањем и пренесе му огромно знање о прошлости Земуна. Због тога је иза њега, поред великог броја дела, остало и много његових поштовалаца.

Јованка С. Веселиновић,
историчар
vanjaveselin@gmail.com